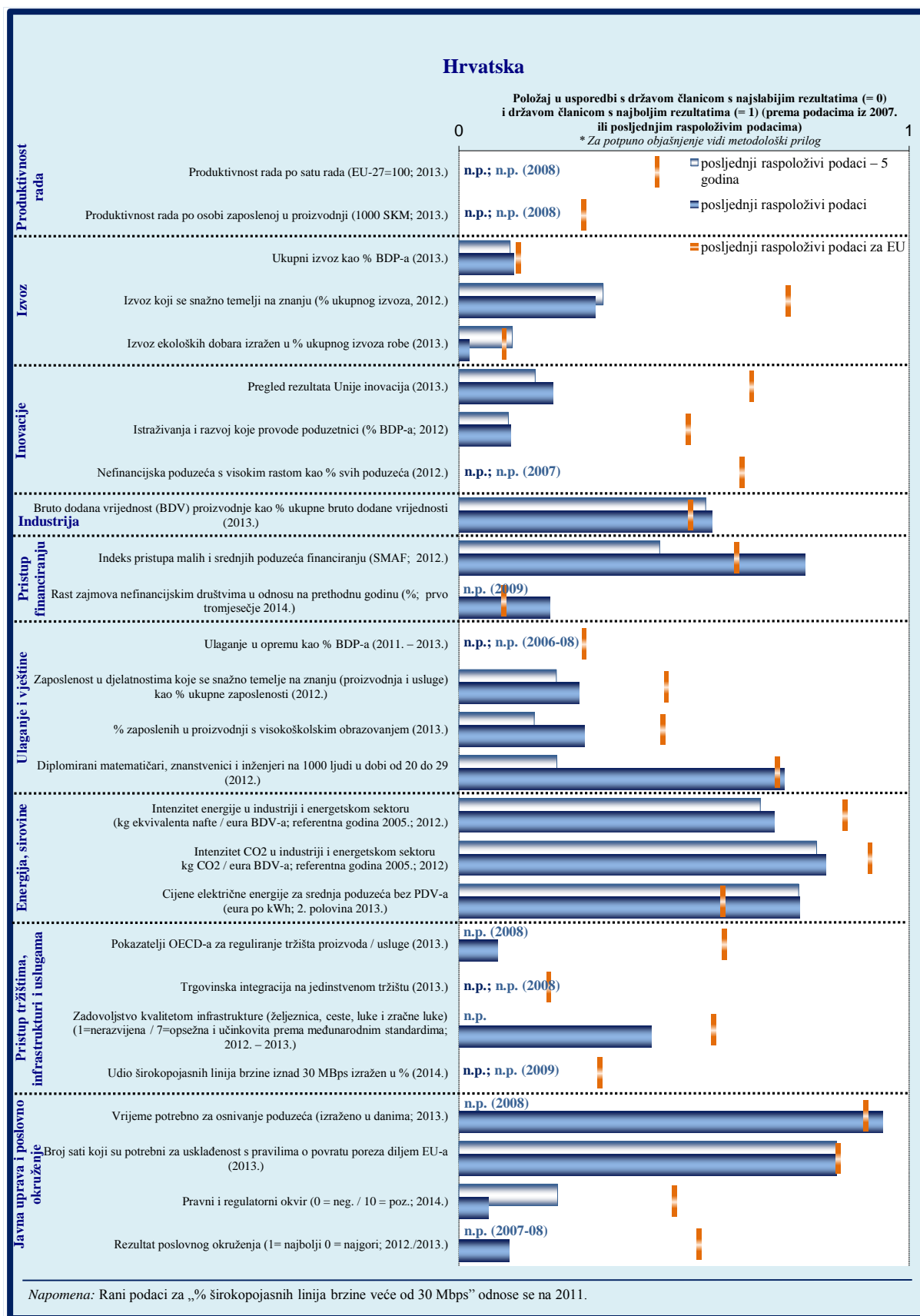
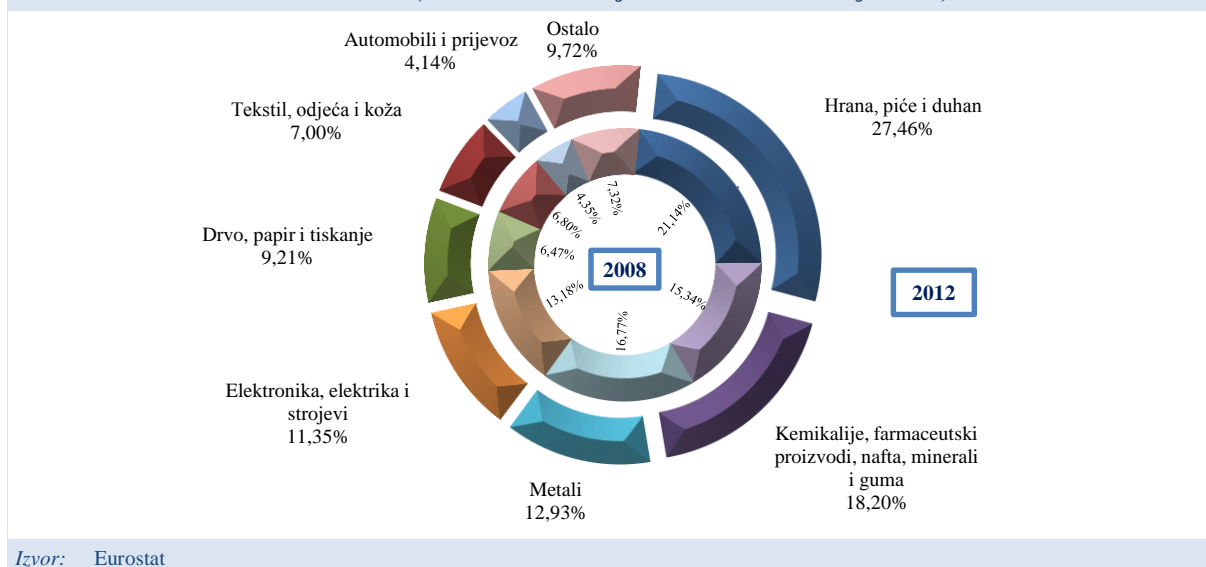

3.11. Hrvatska

Slika 3.11.1. Proizvodni sektori (bruto dodana vrijednost u bazičnim cijenama) – Hrvatska

3.11.1 Uvod i uspješnost

Hrvatsko gospodarstvo i dalje osjeća posljedice dugotrajne recesije – u 2013. stopa rasta iznosila je 1 %, a u 2014. se očekuje njezin pad od –0,6 %. Produktivnost rada smanjila se za –0,2 % u 2013. u odnosu na 2012. te iznosi 80,1 %. Stanje na tekućem računu platne bilance poboljšalo se na 0,1 % BDP-a uslijed smanjenja uvoza, iako je izvoz proizvoda i usluga za koje je potreban visok stupanj znanja i dalje nizak i iznosi 7,4 %. Uspješnost inovacija proteklih se godina nije povećala, a industrijska proizvodnja bilježi pad od 2009. te se, za razliku od većine drugih država članica, nije oporavila u razdoblju 2010.–2011. Udio proizvodnog sektora u BDP-u iznosi 16,2 %. I dalje postoje nejednakosti među regijama, ali ih se rješava Zakonom o regionalnom razvoju koji će se obnoviti 2014.

3.11.2 Ulaganja i pristup financiranju

Financijski je sustav konzervativan i u njemu prevladavaju tradicionalni bankarski proizvodi – 75 % ukupnog iznosa financiranja ostvaruje se bankovnim zajmovima, odnosno 97 % kad je riječ o malim i srednjim poduzećima. Samo se 1 % malih i srednjih poduzeća koristilo financiranjem vlasničkim kapitalom u 2013., što je drugi najniži postotak u EU-u.

Posljednjih je godina otežan pristup financiranju, što ograničava potencijal rasta poduzeća. Mala i srednja

poduzeća u tom se smislu posebno susreću s problemima jer im je dostupno samo skupo kratkoročno financiranje. Njihova se kapitalna pozicija nastavila srozavati, a to se odrazilo u daljnjem padu kvalitete zajmova koji su im odobreni. Banke koje financiraju mala i srednja poduzeća suočavaju se s negativnom selekcijom, asimetrijom informacija i visokim transakcijskim troškovima, a svi ti čimbenici utječu na spremnost banaka za pozajmljivanje navedenom sektoru. Otprilike 23 % ispitanih malih i srednjih poduzeća izjavilo je da im najveći problem predstavlja pristup financiranju, što je treći najveći postotak u EU-u. Stopa nenaplativih kredita visoka je i kreće se oko 25 %, a stanje je još lošije u rubnim područjima. Korištenje kreditima većima od 1 milijun EUR smanjilo se sa 7 % na 4 %, a banke su u znatno manjoj mjeri nego prije voljne odobravati kredite. Mala i srednja poduzeća u 48 % slučajeva istaknula su da ih ograničavaju visoke kamatne stope.

Postojeći okvir za potporu zasniva se na dvjema državnim agencijama, HBOR-u i HAMAG BICRO-u, koje odobravaju kredite i izdaju jamstva po povoljnim uvjetima. HAMAG BICRO nastao je spajanjem HAMAG Investa i BICRO-a, poslovno-inovacijske agencije. Spajanjem se osnažilo agenciju te je ona potpisala ugovor s Europskim investicijskim fondom i započela s financiranjem programa mikrokreditiranja malih i srednjih poduzeća.

HBOR (Hrvatska banka za obnovu i razvitak) podupire izvoz osiguravanjem od političkih i

komercijalnih rizika. U 2013. odobrio je 1256 kredita u ukupnom iznosu od 7,8 milijardi HRK.

Osnovani su i otvoreni investicijski fondovi rizičnog kapitala (fondovi za gospodarsku suradnju), ali se sustav povezan s njima kritizira kao prespor, krut i nesklon riziku, prije namijenjen restrukturiranju velikih poduzeća nego potpori novoosnovanim poduzećima. Iz tih su fondova ostvarena ulaganja u iznosu od samo 704 milijuna HRK do 31. ožujka 2014.

Redovito se provodi godišnja mjera za potporu zvana *poduzetnički impuls* te se njome u 2013. osigurala potpora za više od 1800 poduzeća, uglavnom za izvozne aktivnosti. Navedenom će se mjerom u 2014. pažnja prvenstveno posvetiti institucijama za potporu poduzetnicima, uglavnom u manje razvijenim područjima, te daljnjem jačanju izvoznog potencijala sektora malih i srednjih poduzeća.

Ulaganja

Bruto ulaganja u fiksni kapital pala su u 2012. s 19,6 % na 18,6 %, ali su i dalje veća od prosjeka u EU koji iznosi 17,9 %. Izravna strana ulaganja imala su bitnu ulogu u prošlosti, ali su se strmoglavlila od 2008. Agencije za rejting su u 2013. zbog manjka gospodarskog oporavka, velikog fiskalnog deficita i izostanka strukturnih reformi snizile hrvatski državni kreditni rejting na stupanj kojim se označava nepreporučljivost ulaganja.

Zakonom o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja počeli su se ostvarivati rezultati u 2013. Okvirni su uvjeti poboljšani zahvaljujući novim poticajima za ulagače i drukčijem pristupu strateškim ulaganjima. Agencija za investicije i konkurentnost, u suradnji s drugim partnerima, sastavila je katalog investicijskih projekata spremnih za domaća i strana ulaganja.

3.11.3 Inovacije i vještine

Inovacije

Hrvatska uspješnost inovacija niža je od prosjeka u EU-u. Posljednjih je godina stagnerala, a u nekim je aspektima dodatno opala. Rashodi za istraživanje i razvoj smanjili su se s 0,96 % BDP-a na 0,75 % (prosjeck u EU-u je 2,6 %) od 2000. do 2012., dok su rashodi koje je u istom vremenu ostvario privatni

sektor pali s 0,41 % na 0,34 % (prosjeck u EU-u je 1,3 %). Javno je istraživanje ograničeno iznosom dostupnih sredstava te niskom razinom komercijalizacije istraživanja. I razvoj privatnih inovacija zapriječen je nepostojanjem tržišta rizičnog kapitala na kojem bi se one financirale. U pregledu rezultata „Unije inovacija” za 2014. Hrvatska je pala za jedno mjesto te sada ostvaruje šesti najlošiji rezultat u EU-u. Relativno je uspješna u području ljudskih resursa, ali ostvaruje veoma slabe rezultate kad je riječ o poslovnim ulaganjima. Iz pregleda rezultata regija u području inovacija vidljiv je i pad zagrebačke regije.

Dosad se razvoju i komercijalizaciji privatnih inovacija nije pridavala velika pažnja. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju donesen je u kolovozu 2013., ali su njime pokriveni samo rani aspekti procesa inoviranja. Trima daljnjim strategijama o inovacijama, industrijskoj politici i pametnoj specijalizaciji želi se restrukturirati inovacijski okvir te promicati komercijaliziranje istraživanja. Međutim, s njima se kasni.

Inovacijskom se strategijom želi povećati udio ulaganja poslovnog sektora u istraživanje, razvoj i inoviranje poticanjem temeljnog i primijenjenog industrijskog istraživanja u sektoru znanstvenog istraživanja, povećavajući time inovacijski potencijal poslovnog sektora, stupanj razmjene znanja te kvalitetu ljudskih resursa.

Industrijskom se strategijom određuju strateške aktivnosti industrijske proizvodnje te se želi proširiti proizvodnja i povećati izvoz i zaposlenost u tim sektorima. Strategijom pametne specijalizacije nastoji se uspostaviti 12 klastera za konkurentnost poticanjem suradnje javnog, privatnog i istraživačkog sektora. Klasteri su uglavnom utvrđeni analizom od vrha prema dolje kako bi se naglasili potencijal za inoviranje, dodana vrijednost, izvozni potencijal i vrijednost na domaćem tržištu. Riječ je o automobilskom sektoru, sektorima prerade drveta i prerade hrane, kemijskom, obrambenom i elektroenergetskom sektoru i sektoru strojeva, zdravstvenoj, kulturnoj i kreativnoj industriji, informatičko-komunikacijskom i pomorskom sektoru, tekstilno-kožarskom i obučarskom sektoru te građevinskom sektoru. Međutim, nijedna od navedenih strategija još nije donesena, a poveznice među njima nisu jasne.

Vještine

Kvaliteta obrazovanja predstavlja izazov u svim sektorima obrazovanja. Stopa dovršetka tercijarnog obrazovanja je niska (23,7 % u odnosu na 35,8 % u EU-u), odljev mozgova stvara probleme te postoji znatno nepodudaranje kad je riječ o traženim vještinama. Strukovno je obrazovanje i osposobljavanje važno jer je u okviru njega upisano 70,7 % redovitih učenika u sekundarnom obrazovanju (2011.). Sustav se trenutačno reformira jer nije u dovoljnoj mjeri usklađen s potrebama tržišta rada.

Nakon što je provedena analiza vještina, u okviru pilot-projekta u 54 škole testiraju se novi nastavni programi temeljeni na kompetencijama propisanim standardima zanimanja. U cilju daljnje analize nepodudaranja vještina uveden je sustav za praćenje obrazaca zapošljavanja diplomiranih studenata. U 2014. očekuje se donošenje provedbenog akta za osiguranje kvalitete stručnog osposobljavanja i obrazovanja odraslih te će se njime uspostaviti sustav za vanjsko praćenje.

Izrađuje se kvalifikacijski okvir kojim se želi standardizirati kvalifikacijske profile kako bi ih se što je više moguće uskladilo s potrebama tržišta rada. Riječ je o ambicioznom projektu koji će možda biti teško provesti.

3.11.4 Energetika, sirovine i održivost

Hrvatska ostvaruje slabije rezultate od prosjeka u EU-u u području održivosti, ali i dobre u nekim područjima. Napreduje se s reformama u područjima energetike i sirovina. Iako je produktivnost resursa u gospodarstvu niska i iznosila je 0,81 EUR po kilogramu u 2011. (prosjeck u EU-u bio je 1,59), dotle je potrošnja domaćeg materijala još niža i iznosila je 10,6 tona po stanovniku (prosjeck u EU-u bio je 14,72). ⁽¹⁾ Emisije stakleničkih plinova po stanovniku u prosjeku su niže nego u EU-u i iznose 6,4 tone (prosjeck u EU-u je 9,06). Cijene plina i struje uglavnom su slične onima u EU-u. Zahvaljujući uporabi hidroenergije i dobivanju topline iz biomase udio je obnovljive energije u bruto krajnjoj potrošnji energije veći i iznosi 15,7 % (prosjeck u EU-u je 13 %). Međutim, izvori obnovljive energije manjeg opsega i dalje nisu dovoljno razvijeni.

⁽¹⁾ Pregled učinkovitosti korištenja resursima, Eurostat.

U listopadu 2013. donesen je program za energetske obnovu zgrada i uvedene su zajamčene tarife. HAMAG BICRO pokrenuo je pilot-projekt kojim se za 25 sudionika osiguravaju usluge poslovnog savjetovanja u područjima energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije i zaštite okoliša. U pripremi su programi za energetske obnovu obiteljskih kuća, stambenih zgrada i komercijalnih nestambenih zgrada.

U 2013. donesen je Zakon o održivom gospodarenju otpadom. Njime se dotično područje uredilo u skladu s direktivama EU-a i uvećalo naknade za odlaganje otpada. Lokalne vlasti moraju uvesti odvojeno prikupljanje otpada do srpnja 2014.

Zakon o obnovljivim izvorima energije još je u izradi.

3.11.5 Pristup tržištima, infrastrukturi i uslugama

Unutarnje tržište i internacionalizacija

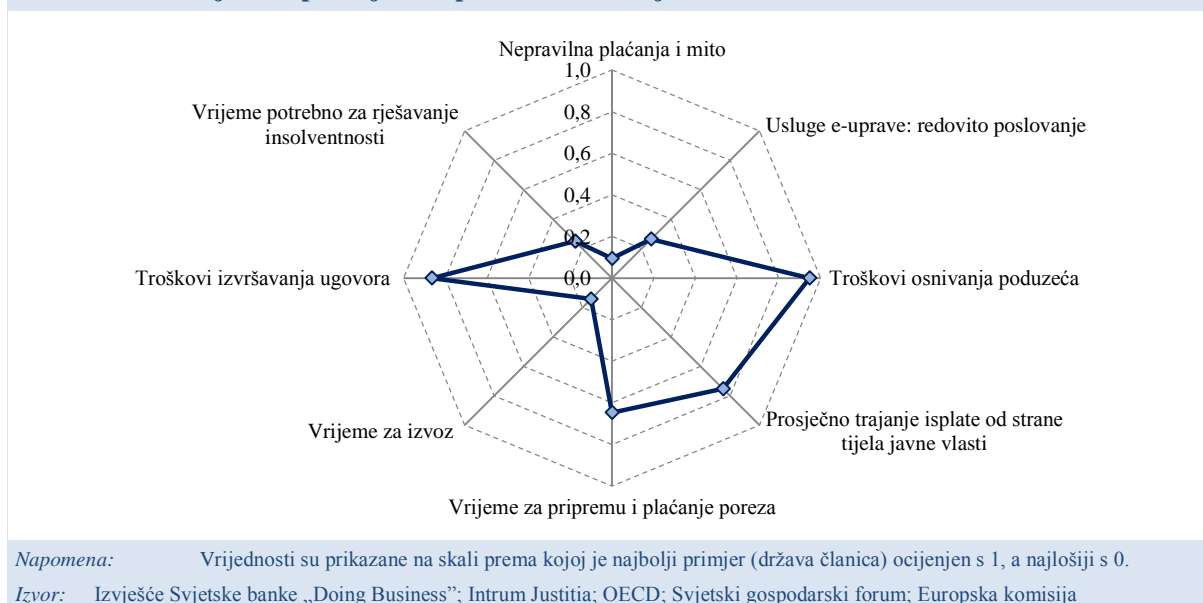
Vladin je prioritet razvijati izvoz visoke dodane vrijednosti. U tijeku su brojni projekti kojima se promiče izvoz, pa tako i izvoz malih i srednjih poduzeća.

U 2013. na izvoz ruba i usluga odnosilo se 43 % BDP-a, a EU je bio glavni hrvatski trgovinski partner. Opadanje domaće potražnje dovelo je do poboljšanja stanja trgovinske bilance u odnosu na 2008. Međutim, u izvozu i dalje prevladavaju proizvodi niske i srednje dodane vrijednosti. Glavnina izvoza odnosi se na turizam, strojeve, goriva, kemikalije, neplemenite kovine, prehrambene proizvode i prometnu opremu. Na visokotehnološki izvoz otpada samo 7,4 % ukupnog izvoza u 2012. (prosjeck u EU-u je 15,6 %).

U 2013. osnovano je Povjerenstvo za internacionalizaciju gospodarstva u cilju koordiniranja rada svih uključenih institucija i osiguravanja jedinstvenog kontaktnog mjesta za izvoznike. Uz to je u svibnju 2014. donesen akcijski plan za promicanje izvoza za razdoblje 2014. – 2015.

Od osnivanja Agencije za investicije i konkurentnost, Hrvatska provodi i aktivne mjere za privlačenje izravnih stranih ulaganja. Agencija osigurava potporu potencijalnim ulagačima, radi na utvrđivanju regulatornih prepreka koje ponajviše kočje poslovanje

Slika 3.11.2. Cjeloviti profil javne uprave u Hrvatskoj

i izvješćuje nadležna tijela o svojim nalazima. Time su ostvarena poboljšanja u području izdavanja dozvola i posebnih pristojbi (vidjeti dalje u tekstu).

Poslovne usluge i mrežne industrije

Tržišni udio najvećeg proizvođača električne energije visokih je 73 %, a broj opskrbljivača električnom energijom raste zbog liberalizacije tržišta. Liberalizirano je i tržište plina. Hrvatska energetska regulatorna agencija osnovana je 2014.

Infrastruktura

Infrastruktura povezana sa cestovnim prometom visoke je kvalitete. U planu su znatna ulaganja (uz potporu iz fondova EU-a) u razvoj željezničke infrastrukture, morskih luka i unutarnjih plovnih putova. Kad je riječ o digitalnim uslugama, pokrivenost veoma brzim širokopoljnim linijama trenutačno je ispod prosjeka u EU-u, kao i dostupnost usluga e-uprave.

U 2013. uloženo je otprilike 165 milijuna EUR u okviru infrastrukturnog programa, što je za 20 % više nego u prethodnoj godini. Od najveće su važnosti bila ulaganja u energetska infrastrukturu u gradovima i općinama, obnova cesta i poslovnih zona te ulaganja u modernizaciju i proširenje djelovanja lokalnih i regionalnih komunalnih poduzeća u državnom vlasništvu.

3.11.6 Javna uprava i poslovno okruženje

Poduzetništvo i Akt o malom poduzetništvu

Poduzetništvo i samozapošljavanje nisu u dovoljnoj mjeri razvijeni, ali obrazovanje se doživljava pozitivnim čimbenikom u razvoju poduzetničkog duha. Provedena je i strategija obrazovanja u području poduzetništva.

Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture izglasan je u srpnju 2013. i njime se daje potpora osnivanju poduzetničkih zona te uvodi Jedinostveni registar poduzetničke infrastrukture.

U 2013. donesen je novi postupak predstečajne nagodbe, koji je u širokoj uporabi. Njime se povećala sigurnost poduzetnika rješavanjem problema servisiranja duga s kojima su u okviru složenih, skupih i dugotrajnih stečajnih postupaka suočena poduzeća. Međutim, još ostaje riješiti problem ujednačene primjene diljem zemlje.

Modernizacija uprave

Rješavanje pitanja povezanih s javnom upravom i dalje je znatan problem u poslovanju. Usitnjena i neučinkovita uprava predstavlja problem, a građansko pravosuđe izazov, unatoč reformama koje su donesene 2012. i 2013. Uvođenjem neposredne provedbe ovrhe poboljšala se provedba odluka o ovrsi nad novčanim sredstvima. Međutim, stopa naplate povezana s nepokretnom imovinom je niska. Postupci

traju jako dugo, bez obzira je li riječ o građanskim, trgovačkim ili upravnim predmetima, uz brojne zaostatke u građanskim i trgovačkim predmetima.

Prošlih se godina radilo na poboljšanju antikorupcijskog okvira, ali bez uvjerljivih rezultata koji bi svjedočili o učinkovitoj primjeni mjera za sprečavanje korupcije.

Dionici se ponajviše žale na regulatornu nestabilnost. Istina je da previše zakonodavnih aktivnosti može voditi preklapanju propisa, pravnoj nesigurnosti i neučinkovitoj provedbi. Razinu zabrinutosti povezanu s regulatornom stabilnošću treba ocjenjivati u odnosu na potrebu uspostavljanja jasnijeg i racionalnijeg zakonodavnog okvira, a posebno u slučajevima u kojima je provedba izmijenjenih propisa neujednačena među usitnjenim i netransparentnim lokalnim jedinicama uprave. Iako se provodi ocjena regulatornih učinaka, nedostatak resursa priječi njezino sustavno provođenje.

Prioritet je raširiti korištenje uslugama e-uprave. Središnji sustav za obračun plaća uvodi se u 2014. i njime će se obuhvatiti zaposlenici u područjima obrazovanja, zdravstva, pravosuđa, zaposlenici u sudovima i agencijama i u području kulture te svi zaposlenici koji se namiruju iz državnog proračuna. Njime će se osigurati transparentnost i racionalizirati trošenje proračunskih sredstava.

Strategijom za modernizaciju javne uprave, koju će se predstaviti u 2014., moglo bi se riješiti problem usitnjenosti administracije. Njome su obuhvaćena državna i lokalna tijela javne uprave i agencije, a njezinim se uvođenjem želi poboljšati proračunski nadzor, upravljanje resursima, kvaliteta usluga, standardizacija pravila i upravljanje učinkovitošću. Propisuje se smanjenje broja ureda državne uprave u županijama s 20 na pet.

U tijeku su i pripreme povezane sa Zakonom o državnoj informacijskoj infrastrukturi. Njime će se uspostaviti pravna osnova za razvoj integriranih sustava na temelju načela „samo jednom”, uz uključivanje nacionalnog sustava za identifikaciju i potvrdu vjerodostojnosti.

Smanjenje administrativnog opterećenja

Prema izvješću Svjetske banke „Doing Business 2014”, Hrvatska zauzima 89. mjesto u svijetu i lošija je od svih država članica EU-a osim Malte. Pozicija

Hrvatske bitno se popravila od 2005., ali i pogoršala tijekom posljednje tri godine.

Uvođenjem mogućnosti osnivanja jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću u 2012. ostvarila se znatna racionalizacija pri registraciji novih poduzeća. Broj potrebnih dokumenata smanjen je s 30 na šest ili sedam zahvaljujući boljoj unutarnjoj koordinaciji. Uvođenjem „prešutnog pristanka” nakon isteka roka od 30 dana skraćeno je vrijeme za izdavanje dozvola – iako ne za sve vrste dozvola. Na jedinstvenim kontaktnim točkama planira se uvođenje mogućnosti elektroničke registracije poslovnog subjekta, a u skladu s Direktivom o uslugama pojednostavnit će se administrativni postupci za pružanje posebnih usluga.

Doneseni su novi zakoni o gradnji i o prostornom uređenju kojima se pojednostavljuje postupak dobivanja građevinskih dozvola. Uz to, u tijeku je usklađivanje podataka između zemljišnih knjiga i katastra, a dosad je obavljeno 50 % posla. Međutim, prvo su se usklađivali neosporavani slučajevi te je, slijedom toga, dovršetak još daleko.

Radna skupina za poslovnu klimu i privatna ulaganja donijela je 181 mjeru za unapređenje poslovnog okruženja u 2013., s težištem na smanjenju broja neporeznih davanja. To je za učinak imalo ukidanje 52 takva davanja. Neporezna davanja smatraju se velikim problemom za poslovno okruženje, čemu razlog nije toliko njihov iznos koliko njihov broj (više ih je od 400) i s njima povezano administrativno opterećenje.

Pojednostavljenje podmirjenja poreznih obveza

Poduzeća nisu pretjerano opterećena odredbama poreznog sustava, a stopa poreza na dobit poduzeća jedna je od najnižih u EU-u. Porezni postupci pojednostavljeni su uvođenjem elektroničkog sustava za doprinose u području socijalne sigurnosti u 2013.

Provodi se postupak reorganizacije porezne uprave radi njezine racionalizacije, objedinjavanja metoda rada te kako bi se osiguralo da se prema poreznim obveznicima postupa na jednak način. Ured za velike porezne obveznike, osnovan 2013., još uvijek ne radi punim kapacitetom, ali nadležna tijela procjenjuju da je zahvaljujući njemu već ostvaren znatan pozitivan učinak.

3.11.7 Zaključci

Udio proizvodnog sektora u gospodarstvu Hrvatske nešto je veći nego što je to inače u EU-u, ali se posljednjih godina veći dio rasta može pripisati razvoju uslužnih djelatnosti.

Europski strukturni i investicijski fondovi prvi su puta dostupni u Hrvatskoj i izvrsna su prilika za ulaganja u ključna uska grla koja koče rast. Veliki administrativni kapacitet i strateško planiranje bit će od ključne važnosti za učinkovitu uporabu sredstava. Za povećanje dodane vrijednosti proizvodnje te posebno izvoza moraju se provesti planirane strategije u područjima industrije, inovacija i pametne specijalizacije.

Iz zahtjevnog pristupa uvjetima financiranja, dodatno otežanog uslijed krize, proizlaze posebne poteškoće, koje su tim više naglašene zbog nedostatka alternativnih izvora financiranja.

Poslovno okruženje i javna uprava i dalje su nepovoljni za poslovanje. Vlada je svjesna tog problema i radi na njegovu rješavanju. Određeni stupanj napretka ostvaren je u područjima poslovnog okruženja i javne uprave, posebno kad je riječ o smanjenju regulatornog opterećenja, ali je za poboljšanje stanja nužna potpuna i ujednačena provedba.